

A könyvvizsgálói jelentés értéke

A könyvvizsgálói jelentés értékének, illetve az ehhez kapcsolódó könyvvizsgálói szolgáltatás piaci árának megítélésével kapcsolatosan három olyan megközelítést vetnék fel, amelyek álláspontom szerint alapvetően befolyásolhatják a könyvvizsgálati díj alakulását, annak mértékét. E három sarkalatos kérdés érinti egyrészt könyvvizsgálói jelentés használati értékének figyelembevételét, amely összefügg a könyvvizsgálói jelentés információtartalmának növelésével összefüggő igényekkel, illetve elvezet a számviteli szolgáltatás színvonalának, minőségének, szakmai megalapozottságának növelésével összefüggő elvárásokhoz is.

Első megállapítás

A könyvvizsgálói jelentést alapvetően a közzétett beszámoló részeként kell kezelni, és mint egy piaci szolgáltatás eredménye kerül közzétételre. A könyvvizsgálati szolgáltatással, mint piaci viszonyok között nyújtott szolgáltatásról az elmúlt időszakban igen sok írás és közlemény jelent meg. Vannak olyanok, amelyek mint önálló piaci értéként jelenítik meg a könyvvizsgálatot, és ennek eredményeként a jelentést, vannak olyan tanulmányok, melyek viszont a számviteli szolgáltatás részeként tárgyalják a könyvvizsgálati szolgáltatást.

Természetesen mind a két megközelítés tartalmaz olyan elemeket, amelyek megállják helyüket, de figyelemmel kell lenni arra a megítéléskor, hogy a könyvvizsgálói tevékenység a könyvelési szolgáltatásra épülő szolgáltatás, még akkor is, ha a könyvvizsgálat nem a könyvelés ellenőrzésének magas szintű elvégzése, hanem önálló értékalkotó tevékenység.

A könyvvizsgálat természetesen nem különülhet el a könyvelési szolgáltatás során végzett munka ellenőrzésétől, mert a beszámoló összeállításának alapjául szolgáló főkönyvi kivonat helyességének megítélése alapvetően befolyásolja a beszámolóról készült könyvvizsgálói véleményt. A könyvvizsgálat alapvetően a társaság beszámolójában bemutatott adatok, ismertetett információk vizsgálatán alapuló munka, amely azonban vizsgálja azt is, hogy annak alapjául szolgáló számviteli adatok az éppen hatályos jogszabályokban előírtaknak megfelelően kerültek-e rögzítésre. A gazdasági eseményekkel összefüggésben a csalás, hamisítás kockázatának mérlegelésével kapcsolatosan is álláspontot kell kialakítania a könyvvizsgálónak, ez pedig nem fogalmazható meg anélkül, hogy ne kerüljön sor az adatok rögzítésének ellenőrzésére.

A könyvvizsgáló aktív közreműködése - de nem a nyilvántartási folyamatok befolyásolása- elengedhetetlen feltétele annak, hogy az elkészített beszámoló a jogszabályi előírásoknak megfeleljen. Különösen igaz ez a mikró – kis, és közepes vállalkozások esetében. A gazdasági folyamatok természetesen ebben a szektorban is lehetnek bonyolultak, szerteágazóan összefüggőek és ebből következően olyan feladatokat róhatnak a könyvvizsgálóra, amelyek néha úgy tűnik meghaladhatják képességeit, túlhaladhatják a tapasztalatokkal megszerzett szakmai kompetenciát is.

A csalással, hamisítással érintett vállalkozói kör egyébként is jelentős kockázatokkal rendelkező része a vállalkozói társadalomnak amellet, hogy a társaságok jobbra tisztességes magatartást igyekeznek tanúsítani. A számviteli szolgáltatói feladat ellátására, a szolgáltatás nyújtására a jó megoldásokat nem könnyű megtalálni, kialakítani azt a gyakorlatot, amely garanciát biztosít a minőségi szolgáltatásra, és ezen belül a könyvvizsgálati színvonalas szolgáltatás nyújtásra vonatkozó megbízáshoz kapcsolódóan, nyilván támaszkodni kell minden olyan információra, adatra, kapcsolatra, tényre, amely megszerzhető és megismerhető a partner szolgáltatókkal kapcsolatosan.

A könyvelő és könyvvizsgáló munkájának egymásra épülése lehet az alapja a kockázatok csökkentésének mind a két fél részről, amely során más szakmából kölcsönzött módszerek is hozzájárulhatnak. Különösen fontos lehet olyan módszerek segítségül hívása, amelyek a megszerzett információk rendszerezésével, elemzésével vannak kapcsolatba.

A szolgáltatás nyújtásának feltételeinek áttekintésekor a piaci versenyhelyzet vizsgálata sem figyelmen kívül hagyandó tényező. A piaci versenytársak magatartásának vizsgálata információkat adhat a kapacitások kihasználásáról, a tartalékok nagyságáról, sőt némely esetben az elvégzett, nyújtott könyvelési szolgáltatás minőségére is következtetni lehet a nyilvános piaci információk alapján. A letétbe helyezett beszámolók szakmai tanulmányozásából származó ismeretek, különösen a kiegészítő melléklet tartalma szolgáltathat érdekes információkat a könyvviteli szolgáltató helyzetéről, netán a vállalkozás tevékenységének jövőbeni várható alakulásáról. Ezeknek az információknak a felhasználásával biztonságot növelheti a könyvvizsgáló, amely hozzájárulhat a könyvvizsgáló iránti bizalom növekedéséhez is.

Az előzőekben felvázolt folyamat csupán néhány elemét tartalmazza annak a munkának, amelyet a könyvvizsgálat során felhasználhatunk. Mindezek az elemek természetesen bővíthetők, sőt minden alkalommal bővíteni is kell, mert a szkepticizmusunk leküzdéséhez feltétlenül át kell engednünk minden információt a kételkedés szűrőjén.

A könyvvizsgálói jelentés felhasználója semmi információval nem rendelkezik arról, hogy a jelentés elkészítése érdekében mennyi munka merült fel, illetve az sem érdekes a számára, hogy a jelentésért járó díjat megfizették-e, vagy sem. Az előzőeken túlmenően teljesen érdektelen a felhasználó számára a könyvvizsgálói jelentésért fizetett díjazás értékarányos-e, vagy sem. Azt értékeli a könyvvizsgálói jelentés olvasója, hogy a benne foglaltak használati értéke a számára relevanciával bír-e. Az információ az olvasó számára az, hogy biztosan támaszkodhat-e üzleti döntése meghozatalakor a vélemény mögött levő beszámolóra, vagy sem.

Az állítás magyarázatát rövid elméleti fejtegetéssel kezdeném, amelynek során tisztázni szükséges az érték és használati értékelméleti összefüggését - természetesen a teljesség igénye nélkül-, de a témához kapcsolódóan csak a lényeges szempontok megemlítésével.

Maurice Dobb (5) az érték kategóriájának elméleti fejlődését bemutató könyvében foglalja össze az értékkel kapcsolatos gondolatok fejlődését a klasszikusoktól kezdve - Smith-től Ricardon át Marx-ig és a modern polgári közgazdaságtan képviselőinek munkásságát is taglalva a témában. Az érték, mint közgazdasági kategória minden korban a piaci viszonyokhoz kötődő elemként került az érdeklődők látóterébe, természetesen figyelembe véve az adott kor gazdasági, társadalmi sajátosságait, jellemzőit. Az értékalkotó munka, és az azzal kapcsolatos elméleti megállapításokból az vonható le, hogy bármilyen társadalmi körülmények között kifejtett munka csak a piaci körülmények között nyerheti el a társadalmi elismertséget, és teremtheti meg az elismertséget a társadalmi hasznosságot illetően.

Marx "A Tőke" (1, 44) című munkájában részletesen értekezik az áruk cseréjéről és különösen arról, hogy mikor jön létre a csere. Ennek kapcsán részletesen kifejti, hogy az árucseré értéken történik és az áruk értékét az újraelőállításukra fordított munka mennyisége határozza meg. Az áruként funkcionáló szolgáltatások tekintetében sincs ez másként. Következik ez abból, hogy gazdaságfilozófiailag a szolgáltatás ugyan olyan áru, mint minden más áru, amely a cserekereskedelem útján kerül más gazdához, még akkor is, ha a cserét pénz közvetíti a modern társadalmakban. A pénz nem csak a közvetítő eszköze az áruk és szolgáltatások áramlásának azzal, hogy méri a cserében résztvevő áruk, vagy szolgáltatások értékét.

A szolgáltatás, mint áru, akkor jelenik meg a cserekereskedelemben, amikor a munkamegosztás olyan fokra jut a gazdasági fejlettség szintjén, amely már a társadalmi munkaidőalap differenciált megosztását teszi lehetővé, és leginkább szükségessé. A szolgáltatásoknál is, mint a cserében érintett áruknál értelemszerűen megjelenik az érték és használati érték kategóriája, mert ezek minden árunak sajátjai, jellemzői. A cserében résztvevők a számukra releváns, jelentőséggel, használati értékkel bíró árut szereznek meg és használnak fel, de a megszerzésre fordított anyagi jószág újra előállításához társadalmilag szükséges munkamennyiséget is mérlegelik, mert számukra az áru, illetve a szolgáltatás ennyit ér.

” Egy használati érték érték nagyságát tehát csak a társadalmilag szükséges munka mennyisége, vagyis az elkészítéséhez szükséges munkaidő határozza meg. Az egyes árúk itt csak az illető árufajta átlagpéldánya. Azoknak az áruknak tehát, amelyek egyenlő munkamennyiséget foglalnak magukban, vagyis ugyanannyi munkaidő alatt készíthetők el, ugyanaz az érték nagyságuk.” (1.47)

A piaci verseny méri a társadalmi újratermeléshez szükséges munkamennyiséget. A társadalmilag szükséges átlagos munkamennyiséget tükröző, versenyben kialakuló átlagár átlagprofitot is tartalmaz, amely a befektetett tőke átlag jövedelmezőségét biztosítja a piaci résztvevők számára. Nyilvánvaló, hogy a szolgáltatást nyújtók érdeke és leginkább gazdasági célja, hogy minél kisebb ráfordítással, minél nagyobb értékesítési árat érjenek el, ezzel nyilván minél nagyobb profitot biztosítsanak maguk számára.

Az a piaci szereplő, aki ezen a társadalmi átlagnál nagyobb profitot realizál, versenyelőnyhöz jut, és a társadalmi átlagnál nagyobb fejlődési lehetőséggel élhet. Ez az extraprofit biztosítja a forrást ahhoz, hogy a piaci versenyben realizálja azt az előnyt, amelyet megszerzett.

A piac szereplői a szolgáltatásért, áruk megszerzéséért fizetett díjban hosszútávon az átlagos, társadalmilag szükséges újratermelési munkamennyiséget ismerik csak el, függetlenül attól, hogy az adott áru vagy szolgáltatás mekkora használati értékkel rendelkezik. Nyilvánvaló, hogy az a szolgáltatás vagy az áru, amely nem képvisel a cserében résztvevők számára használati értéket, elsősorban nem kerül előállításra, vagy másodsorban nem kerül bele az áruk és szolgáltatások örök körforgásába. Ez a piaci működés lényege, ez szelektálja a résztvevőket, és biztosítja társadalmi hatékonyságot hozzájárulva ahhoz, hogy a társadalom bővebb anyagi , fogyasztható javakat hozzon létre , ezzel egy időben egyre fejlődjön, minél kevesebb társadalmi munkaidőalap kerüljön felhasználásra az áruk és szolgáltatások előállítása során. A vizsgálatunk szempontjából lényeges elem az, hogy a piaci versenyben nem realizálható termék vagy szolgáltatás előállítására fordított társadalmi munkamennyiség elveszett. A fizikai formát öltött áru, vagy szolgáltatás használati értékkel nem bír, ezért nincs kereslet iránta. A könyvvizsgálati, könyvelési szolgáltatás is hasonlóan működik, még akkor is, ha a szolgáltatás nyújtójának az lenne meggyőződése, hogy piaci szükségletet elégítene ki.

A könyvvizsgálói jelentés használati értéke

A könyvvizsgálatot megbízás alapján, meghatározott feltételek szerint és leginkább meghatározott, nemzetközileg szabályozott előírásoknak megfelelően kell elvégezni. A könyvvizsgáló által elvégzett munkának részét képezi a könyvvizsgálati dokumentáció elkészítése is, amely az elvégzett könyvvizsgálatnak a bizonyítékául szolgál. Ebből a partner, a megbízó igen keveset érzel. Mindez

elvezet oda, hogy vizsgálni kell a piaci versenyben kialakuló könyvvizsgálói szolgáltatás nyújtásáért kapott díj fedezi-e a széles értelemben vett társadalmi újratermelés költségeit?

A szolgáltatás használati értékét tükröző fizetendő, vagy fizetett díj nagyságának, fedezeti jellemzőjének vizsgálata, a szolgáltató gazdasági érdekkörébe tartozó elvégzendő munka mennyisége legkevésbé sem tartozik ennek a szolgáltatás eredményeként előállított könyvvizsgálói vélemény felhasználójára, megrendelőjére. Természetesen nem kizárható és nem is lehet kizárni, hogy a piaci ár alatti díj valószínűleg, csak az olyan piaci előnyök realizálását teszi lehetővé, amelyek a megrendelő- megbízó- piaci árnál alacsonyabb díjához kötődnek, de semmi közük nincs a szolgáltatás munkaidő ráfordítással arányos díjához, vagy a szolgáltatás minőségéhez.

A megrendelő anyagi és gazdasági érdeke, hogy a szolgáltatást a lehető legkisebb anyagi ráfordítás ellenében kapja meg a piacon. Amennyiben erre is tekintettel vagyunk, akkor a szolgáltatás használati értékének kifejezését tükröző szolgáltatási díj a minimális díj felé konvergál. Mindez különösen akkor igaz, ha a szolgáltatás eredményében (amelynek megjelenése jelen esetben az írásba foglalt könyvvizsgálói vélemény) nagyfokú az univerzalitás, általánosítás, az azonosító adatok különbözőségén kívüli differenciálatlanság jellemez, amelyek nem vezetnek tartalmi különbségekhez.

Nincs tartalmi, a felhasználó számára különös jelentőséggel bíró általános információk kívüli, jellemzően sajátos érdemi különbözőség a standardoknak megfelelő egyes vállalkozások beszámolóit érintő minősítések között. Minden könyvvizsgálói jelentés ugyan az a cca. 80-120 sor. A standard előírásai miatt ez nem is lehet máshogy. Azért nem lehetséges kielégíteni a standardoktól eltérően felmerülő esetleges igényeket a könyvvizsgálói jelentésben, mert az nem a könyvvizsgálói jelentés funkcióját töltene be, hanem a szakértés más műfajába tartozna.

Az uniformizált könyvvizsgálói jelentés jellegénél fogva elfedi azt az összes munkát, amit a könyvvizsgálat során elvégeztek, és a vélemény megalkotására fordítottak. Ez annak a könyvvizsgálói munkát meghatározó standardoknak megfelelő munka során végzett megfelelési rendszernek következménye, amelyet a standardok előírásainak történő megfelelésből következik és fizikai, írásos megjelenése a könyvvizsgálói jelentés, mint végeredményt tartalmaz.

Ez nem von le semmit annak a követelménynek jelentőségéből, amely szerint a könyvvizsgálói vélemény röviden, tömören, lényegre törően tartalmazza a könyvvizsgáló véleményét az adott beszámolóról. Ez elégíti ki csak a jelentés nemzetközi, internacionális felhasználhatóságának feltételét, még akkor is, ha az egyes jelentések nemzeti sajátosságokat is tartalmazhatnak.

A jelentés használati értékét növelheti, ha a beszámoló elkészítésének, és a jelentés megalkotásának folyamata nem egyedüli, magányos könyvvizsgálói munka eredményeként születik, hanem érdemi – a könyvvizsgáló és megbízó közötti együttműködés, közös - munka eredőjeként lesz minősítése a beszámolóknak. Természetesen ennek az együttműködésnek meg kell őriznie a könyvvizsgáló függetlenségét a véleményének kialakítása során. Arról lehet szó ebben az együttműködésben, hogy a könyvvizsgáló olyan információkhoz, ismeretekhez jusson, amely a véleményének megalkotásakor figyelembe vételre kerülhet, sőt figyelembe vételre is kell, hogy kerüljön. A megbízó pedig láthatja, tapasztalhatja, hogy a könyvvizsgálói munka szerteágazó, több információra támaszkodó, szakértői tevékenység, amely azt a célt szolgálja, hogy a beszámoló iránti közbizalom megteremtéséhez hozzájáruljon. A könyvvizsgálat nem a megbízó által anyagi tehernek tekintett folyamat, hanem ennek a közbizalomnak a megteremtése érdekében kifejtett munka, amelyet a könyvvizsgálói dokumentáció standardoknak megfelelő elkészítése is alátámaszt.

Ezt akkor lehet biztosítani, ha nem csak a könyvvizsgálati munka végső eredményét tükröző jelentést kommunikálja a munkája során a könyvvizsgáló, hanem annak a munkának egy bizonyos hányadát is bemutatja a megrendelőnek, amelynek eredményeként a könyvvizsgálói jelentése elkészült.

A könyvvizsgálati minősítést alapvetően – mint szolgáltatás eredményét - nem befolyásolhatja az érte járó díjazás. Semmi biztosítékot nem jelent a beszámolót felhasználó számára az a körülmény, ha a könyvvizsgáló abból a vélelemből indul ki, hogy minden bemutatás a beszámolóban helyes és valós, és ennek eredményeként tiszta jelentést kerül kibocsátásra, bár nem készült dokumentáció, szemben azzal, ha a standardban előírt minden vizsgálati kötelezettségének eleget téve ennek eredményeként jut hasonló következtetésre a könyvvizsgáló.

Ebből adódik az a disszonáns helyzet, hogy a kevésbé átgondolt, nem megalapozott, nem kellően dokumentált vélemény is kelthet olyan benyomást a felhasználóban, amely a beszámoló biztonságos felhasználásáról szóló érzetet adhatja a beszámolót olvasó számára, mert az ugyanakkora, és ugyanolyan használati értékkel bír, mint a kellően dokumentált jelentés.

Az is igaz, hogy a nem kellően dokumentált jelentés is lehet hibás, vagy könyvvizsgálati szempontból jó a nem kellően megalapozott következtetés eredményeként. A jelentés használati értéke a felhasználó számára nem attól függ, hogy milyen minőségű, mekkora mennyiségű munkabefektetéssel került sor a megállapítás rögzítésére, hanem attól, hogy az adott jelentés szakmai, társadalmi elfogadottságra számíthat – e. Amennyiben ez a körülmény biztosítható (elfogadottság), akkor a jelentés használati értéke arányos lehet az érte fizetett díjjal. Vagyis a szolgáltatás minősítésénél nem az értékarányosság (munkamennyiség nagysága) a befolyásoló tényező, hanem a használati értékarányosság (a közbizalom) lesz a meghatározó.

Amennyiben ebből az aspektusból vizsgáljuk a könyvvizsgálati érték megállapítására vonatkozó feltevést, akkor azt fogalmazhatjuk meg, hogy a felhasználó érdekkörébe tartozik annak eldöntése, hogy számára az adott jelentés mekkora használati érték hasznossággal rendelkezik.

A beszámolót minősítő jelentés megalkotását eredményező munkabefektetés nagyságának semmi köze sincs a jelentés használati értékének pénzbeli kifejezéséhez, mert az igen tág határok között mozoghat. Annak számára, aki nem befektető, nem érdeklődik a gazdasági folyamatok iránt a könyvvizsgálói jelentésben foglaltak használati értéke a nulla felé konvergál annak ellenére, hogy a könyvvizsgálói jelentés közgazdaságilag értéket képvisel, de ez az érintett (az olvasó) számára érdektelen és nem ismeri el a jelentés által hordozott - közbizalmon alapuló- használati értéket.

Ugyanakkor olyan érdeklődő számára, aki befektető, hitelező, partner, akár beszállítóként, akár vevőként, nem az előírásoknak megfelelően, nem megalapozottan dokumentált, nem kellően alátámasztott könyvvizsgálói vélemény ugyan olyan használati értékkel rendelkezik, mint amelyet az előírásoknak megfelelően alátámasztottak, vagy előírászerűen dokumentáltak.

Következésképpen a szakmai érdeklődő olvasó számára biztosan van használati értéke a könyvvizsgálói jelentésben foglalt véleménynek, de ez biztosan nem igazodik a könyvvizsgálói jelentés munkamennyiségével mért értékéhez, hanem a felhasználásából eredő, vélelmezhetően a származtatott előny, profit, vagy elkerülhető veszteség, versenyhátrány, vagy áldozat általa várható nagyságához kötődhet, igazodhat.

A kérdést úgy lehet feltenni, az érintett szakmai érdeklődőnek mennyit ér az a használati érték, amelyet jelentésben szereplő információ felhasználása hordoz a beszámolóban szereplő információk alátámasztottságának igazolása szempontjából. Ez pedig nem csak a beszámoló véleményezésére megbízást adó, az azt közlétevé, az auditálást megrendelő vállalkozás értékítéletétől függ, hanem az

azt felhasználó, de ezért a felhasználásért díjat nem fizető más felhasználó értékítélete is befolyással bír.

A jelentés címzettje elsődlegesen az a vállalkozás, amely könyvvizsgálatra kötelezett, mert jelenleg neki áll érdekében (törvényben rögzített kötelezettsége miatt) a könyvvizsgálat igénybe vétele, mint szolgáltatás megrendelése. Ugyanakkor az ő számára az a használati érték, amelyet a könyvvizsgálói jelentés hordoz, értéket képvisel, annak ellenére, hogy az időbelisége, korszerűsége, tartalmilag túlzott általános volta, az irányított vállalkozás vezetésére, tulajdonosi irányítási döntésekre vonatkozó információ tartalma miatt jobbra nem tartalmaz újdonságot. Ellenben ez biztosítja a közbizalmat a beszámoló iránt és teremti meg a beszámoló felhasználásával kapcsolatos alátámasztottságot is.

Második megállapítás:

A könyvvizsgálói jelentés információ tartalmának növelése, az érdeklődők szerinti differenciált információk igényeinek kielégítése, valamint az érintettek érdeklődését kiszolgáló szakmai dokumentáltság nyilvánosságának növelése minden érdekelt érdekét szolgálja azzal, ha növeli a könyvvizsgálói jelentés ilyen szempontokat is figyelembe vevő használati értékét. Ez valószínűleg az érintettek szempontjából az esetleg vélt és valóságos üzleti céljainak nyilvánossá válásával a piaci versenyre is kedvező hatásokkal jár.

A jelentés tartalmi bővítésének igénye, különösen a nem csak általánosságban bemutatott kockázatok könyvvizsgálati szintjére vonatkozó információkat tekintve - a szakmai érintetteket kivéve - érdektelenek lennének, de azok a kockázatok, amelyeket az adott vállalkozás tekintetében közzétételre kerülhetnének a jelentésben fontos információval szolgálhatnak a befektetők, az szakmai érdeklődők, tulajdonosok és versenytársak számára egyaránt.

Egyrészt az információ felhasználásának eredményeként a jelentés használati értéke ugrásszerűen megnőne az érintettek körében, másrészt jelentősen hatna a használati érték emelkedését kifejező könyvvizsgálati díjak változásában is. Ez azonban nem jelenti azt, hogy bármelyik fél az érintettek közül azt mérlegelné, hogy a könyvvizsgálói jelentés közgazdasági értelemben vett értéke arányos lesz azzal díjazással, amelyet a jelentésben foglalt információért fizetnének.

A jelentés használati értékét az az információ határozza meg, amelyet belőle felhasználnak, dacára annak, hogy az információ szakmailag helyes volt, vagy sem. A könyvvizsgálói jelentésben foglalt kockázatok nemcsak objektív mérce alapján kialakuló mértékek (nagyságok), hanem a jórészt szakmai tapasztalatok alapján álló, bizonyos feltételek mellett bekövetkező események mérlegelésének függvényében kialakított álláspont. A vélemény pedig szubjektív tényezők eredője is még akkor is, ha azt a standardok szerinti megfelelés igényével dokumentálták.

A könyvvizsgálói jelentés értéke, a beszámoló tanulmányozásának, és annak felhasználásával összefüggő használati értékkel arányos, éppen a felhasználójának értékítéletétől függ. Ez az értékítélet függ attól, hogy az olvasó, a felhasználó, milyen tapasztalatokkal rendelkezik az üzleti, vállalkozási szférában, vagy ismereteinek hiányában éppen a megismert jelentéssel alátámasztott beszámolóban levő információkra támaszkodik esetleges döntéshozatala során.

A döntéshozatali folyamatban a beszámoló, a könyvvizsgálói jelentéssel, nagyobb használati értékben megjelenő jelentőséggel bír a döntéshozó számára. Ez a nagyobb használati érték csak valószínűsíthető, még akkor is, ha a standardok által meghatározott, dokumentált környezetből származik. A dokumentáltság, amely ugyan nem nyilvános nem azt bizonyítja, hogy belőle levont következtetés helyes, hanem azt, hogy a bizonyosság meghatározott szintjének megfelelően a közzétett, bemutatott adattartalom tekintetében jelentős hibával a beszámoló tanulmányozása során nem kell számolni, mert a vizsgálat során minden fontos és jelentőséggel bíró bemutatott gazdasági eseményt, vagy annak hatását mérlegelték, a vállalkozás folytatásnak elve szempontjából értékelték.

A bizonyosság mértékéről és annak megállapításának módjáról nem közöl, nem hoz nyilvánosságra semmilyen információt a könyvvizsgáló a jelentésében a könyvvizsgáló, mert az a könyvvizsgálói módszerekkel megszerzett bizonyítékok hatókörén kívüli körülmények mérlegelését is be kellene vonnia a véleményének megalkotásába. Ez pedig lehet standardok szerint akár dokumentált is, de bizonyosan olyan információk is alakítják a véleményt, amelyek nem tartoznak a standardokban előírt könyvvizsgálói dokumentálási kötelelem körébe.

A vállalkozói kockázatok mértékének valamilyen szintű megfogalmazásával kapcsolatos felhasználói elvárás, igény kielégítése a jelentés használati értékét növelő tényező lehetne, mert a felhasználó döntéseit némely esetben befolyásoló elemmé válhatna. A vállalkozási kockázat szerepének, elméleti tisztázásnak, valamint az üzleti magatartás alakulására gyakorolt hatásainak széles szakirodalma van, de annak bizonyítására, hogy az adott gazdasági döntés konkrétan milyen eredményt hoz a jövőre nézve csak - szubjektív elemeket is tartalmazó - várakozásaink lehetnek. Mindez abból következik, hogy a körülmények, a feltételek szövevényes rendszerében megvalósuló cselekménysor eredője lesz a lehetséges kimenetek egyike, és ennek eredményeként valósul meg a gazdasági cselekmény. Ennek az eredménynek a megítéléséről szóló vélekedés kockázatát kellene megítélni és megjeleníteni akkor, ha megkívánnánk felelni ennek az elvárásoknak. A körülményeket tovább bonyolítja az a tény, hogy az gazdasági cselekmények megvalósulását nem csak az egyedi, egyéni szándékok határozzák meg, hanem hatást gyakorol a versenytársak, független partnerek, valamint ezeken kívüli minden olyan szereplő, akinek cselekvési, befolyásolási hatása van a vállalkozás szűkebb és tágabb környezetében.

Természetesen a gazdasági cselekvés hálózata szövevényes összefüggéseket takar, vannak olyanok, amelyek csak később válnak nyilvánvalóvá minden érintett számára, mások pedig rejtve maradnak. Ebből következően egyes tényezők hatásának súlya, befolyása az cselekmény kimenetére vonatkozóan nem lesz mérlegelhető, illetve a számszerűsítési szándékok ellenére sikertelen lesz.

A könyvvizsgálói jelentésben foglalt információk csak elemei lehetnek annak a feltétel halmaznak, amelyek a vállalkozás irányítása során figyelembe vételre kerülnek. A döntéshozók számára ezért fontos információval bíró ítélet, hogy a vállalkozás folytatásának elve sérülésének jeleit tapasztalja-e a könyvvizsgáló, vagy sem. Amennyiben ilyet lát, vagy tapasztal, vagy erős gyanúja merülne fel, akkor erre szóló figyelem figyelemfelhívás fontos információ lehet, ez pedig növeli a jelentés használati értékét a döntéshozók, érintettek, olvasók számára.

A könyvvizsgálói jelentés minden vele szemben támasztott követelmény ellenére nem gazdasági tanácsadói elemzés, mert annak funkciója, felhasználói körülményei a jelentéstől eltérőek. A könyvvizsgálói jelentéssel kapcsolatos elvárások sok esetben a tanácsadói szintű megfogalmazások igényével kerülnek egy szintre, de funkciójuk mégsem ez, dacára annak, hogy felhasználásával döntések meghozatalakor számol döntéshozó.

Harmadik megállapítás:

A könyvviteli szolgáltató szerepének, munkájának, szolgáltatásának elmúlt időszaki felértékelődése tovább emelte a könyvvizsgálat eredményeként kiadott könyvvizsgálói jelentés használati értékét is. A színvonalas könyvviteli nyilvántartás alapján összeállított beszámoló, különösen a kiegészítő melléklet nagyobb információ tartalommal rendelkezik az olvasó számára, mint maga a könyvvizsgálói jelentés. Ez természetes, hogy így van.

A beszámoló elkészítéséhez, természetesen a szakértelem, a vállalkozás gazdasági életébe történő részvétel az azaz érték, amely jellemzően a nyújtott szolgáltatás használati értékét adja a megbízó számára.

Az üzleti kapcsolatokban versenyelőnyt jelent a gazdasági tendenciák olvasásának képessége, mert hasznos információhoz juttatja a partnerekről, a versenytársakról a felhasználót. A számviteli nyilvántartások nyújtója és a könyvvizsgáló együttes munkájának eredménye lehet a megbízó információs bázisát növelő forrás a könyvvizsgálói jelentés a beszámolóval együttesen. A számviteli munka ezért nem választható el a könyvvizsgálattól, vagyis a két tevékenység nem tekinthető teljesnek elkülönültnek.

A szakmailag magas szinten álló könyvviteli szolgáltatás olyan érték, amelynek megbecsülését szintén magas szinten kellene emelni. A kiváló szakmai szolgáltatás e területen is elismerésre vár, bár meg kell jegyezni azt is, hogy a magas színvonalon ellátott könyvviteli szolgáltatás használati értéke csak a piaci folyamatoknak kitett szolgáltatások közötti versenyben mutatkozhat meg. A szolgáltatás szakmai szintjének anyagi elismerése függ a szolgáltatást igénybevevő vállalkozási tapasztalattól, valamint attól a vállalkozási igényességtől, amelyet a valós, versenyképes gazdasági működés bemutatása jelent.

A piaci versenyben a beszámolók megléte, a partnerekről megszerezhető megbízható információk, a kapcsolatok és a piaci versenyhelyzetben rejlő gazdasági kényszerítő erő a legerősebb motiváló tényezői a biztonságra törekvésnek. A könyvvizsgálói jelentés használati értékét növeli a felhasználó számára az is, ha azt olyan megbízható, ismert, nagy tapasztalattal rendelkező auditor bocsátotta ki, aki szakmai tekintélynek számít a piacon.

Ennek megteremtéséhez elengedhetetlen a megbízható könyvviteli szolgáltató, amelynek megjelölése a kiegészítő mellékletben is feltüntetendő. A könyvviteli szolgáltató munkájának minőségére utalhat az esetleges általa alkalmazott minőségbiztosítási rendszer használata, vagy szakmai felelősség biztosítással való rendelkezése, illetve az olyan szakmai szervezethez való tartozása, amely biztosíthatja a színvonalas, versenyképes szakmai tudás szinten tartását, és szakmai ismeretek bővítését is.

A természetesen a saját számviteli apparátussal rendelkező vállalkozások nyilvántartásait vezető szakemberekkel szemben sem lehet más követelményt felállítani, mint az előzőekben említettek. A számvitel és könyvvizsgálat használati értéke a piacon különösen egy adóellenőrzés során mutatkozik meg. Versenyelőnyt jelenthet a piaci versenytársaknál rendezettebb adókapcsolat, valamint az adózási kockázat mértékének érezhetően alacsonyabb szintje. Az üzleti szféra versenyhelyzetének

kiélezettségét mutatja, hogy a hálózati kapcsolatokban rejlő kockázat minimalizálásának igénye a könyvviteli szolgáltatásban is megjelenik, ez pedig nyilvánvaló előnyökkel jár.

Végezetül a fent említett három megállapítás csupán szemelvényeket jelent, illetve jelenthet a könyvvizsgálói jelentés használati értékének megítélésekor. A legfőbb következtetés mégis az, hogy a könyvvizsgálói jelentés nem önmagában álló entitás, hanem a gazdasági élet szövevényes rendszerének nem elhanyagolható eleme, amelynek felhasználása a vállalkozói kultúra részét képezi, annak a használati értéknek az anyagi elismerésének- a könyvvizsgálói díj- pedig a piaci viszonyok által kontrolláltnak kell lennie.

2018. április .

Dr. Biró Zoltán

Felhasznált irodalom:

- (1) Marx, K.: A tőke SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1955
- (2) A.Larry Elliot- Richard J.Schroth: Hazug firmák Elrettentő útmutató befektetőknek, könyvelőknek, revizoroknak HVG Könyvek 2003
- (3) Szilágyi Judit: Gondolatok ,vitaindító a könyvvizsgálati díjról Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2016/6 szám
- (4) Füredi-Fülöp Judit: A könyvvizsgálati elvárési rés megítélése Magyarországon Számvitel, Adó , Könyvvizsgálat 2016/6 szám.
- (5) Maurice Dobb: Az érték és a jövedelemmegoszlás elméletei Kossuth 1977